

KRONIKA

Dvasingumo sklaidos akcentai ugdymo realybėje

Jonas Kievišas

Demokratinėje visuomenėje yra palankios sąlygos reikštis asmenybei. Tačiau už raiškos rezultatus ir pasekmes atsako pats žmogus. Todėl jam reikia atsakingos elgsenos vertinimo orientyrų ir jais remiantis įgyjamos veikimo patirties. Tokie orientyrai yra dvasinės vertybės, kurios žymi elgsenos prasmę kaip dvasingumo sklaidą individo integracijos į visuomenę procese. Taip suprantama dvasingumo sklaida yra mokslinių tyrimų objektas ir problema. Kadangi dvasingumo sklaidos akcentai ypač ryškūs meninio ugdymo atveju, tai jau trečios tarptautinės mokslinės konferencijos pasirinkta tema buvo „Dvasingumo sklaida meninio ugdymo realybėje“.

Konferenciją organizavo Šiaulių ir Vilniaus pedagoginiai universitetai bei Šiaulių rajono savivaldybė (mokslinio komiteto pirmininkas – Vilniaus pedagoginio universiteto rektorius akademikas A. Gaižutis, organizacinio komiteto pirmininkė – LR Seimo narė, Šeimos ir vaiko reikalų komisijos pirmininkė R. Baškienė). Organizavimo išlaidas padengė Šiaulių apskritis ir rajono savivaldybė, Šiaulių ir Vilniaus pedagoginiai universitetai, padėjo LR Seimas. Dalyviams sveikinimą atsiuntė LR Seimo švietimo, mokslo ir kultūros komitetas.

Konferencija vyko tris dienas – Vilniaus pedagoginiame universitete (2008 04 02), Šiaulių rajone, Kuršėnuose (2008 04 03), ir Šiaulių universitete (2008 04 04). Iš viso klausytojų buvo apie 600 (neįskaitant dar apie 1000 dalyvių, kurie atvyko ne į pačią konferenciją, bet į JE Šiaulių vyskupo E. Bartulio aukojamas Mišias Kuršėnų bažnyčioje ar į susitikimus su mokslininkais Šiaulių rajono mokyklose). Pateikta per 50 pranešimų. Juos skaitė svečiai iš Austrijos, Latvijos, Lenkijos, Slovakijos, taip pat įvairių Lietuvos aukštųjų mokyklų mokslininkai, mūsų politikai, Bažnyčios, Kultūros ministerijos atstovai, meno srities specialistai, kultūros darbuotojai, mokytojai.

Konferencijos paskirtis – 1) gilinti dvasingumo sampratą ir ją skleisti visuomenėje ir 2) skatinti vietos bendruomenes vertinti bei tobulinti dvasingumo sklaidos praktiką. Tai apibrėžė konferencijos problemas, teorinį ir praktinį kryptingumą.

Konferencijos problema ir problematika. Dvasingumas reiškiasi visose žmogaus veiklos srityse. Kodėl konferencijoje dėmesys koncentruojamas į meninio ugdymo realybę? Pirma, menas, jo kūriniai fiksuoja dvasines vertybes, o meninė veikla

konkretna dvasinių vertybių apraiškas ir tiesiogiai skatina dvasingumo sklaidą. Todėl menas ir meninis ugdymas yra patogus nagrinėti keliamą problemą. Antra, meno dalykams skiriama nemažai vietos bendrojo lavinimo, aukštųjų mokyklų programose, juos propaguoja įvairios institucijos, vertina visuomenė. Šios aplinkybės lėmė, kad dvasingumo sklaidai nagrinėti siūlytas meninis ugdymas. Tai tarsi starto linija, pasirinkta strategija skleisti dvasingumo sampratą, prasmės suvokimą, konkretinti dvasingumo apraiškų ir reikšmės vertinimą visuomenėje. Tačiau šioje konferencijoje nemaža dalis pranešimų peržengė meninio ugdymo ribas ir dvasingumo sklaida buvo nagrinėjama daug plačiau, politikos kontekste.

Konferencijos teorinis kryptingumas.

Dvasingumas suvokiamas kaip žmogaus savybė. Deja, konkretinant jo teorinę sampratą praktikoje atsiranda nemažai primityvių požiūrių. Pavyzdžiui, ar mūsų mokyklose ugdymas yra dvasingumo sklaidos būdas; ar masiniai renginiai, reklama, žiniasklaida propaguoja dvasingumą, o gal menkina jo reikšmę apsiribodama pigiais komercijos tikslais; ar mūsų įstatymuose pripažįstama asmenybė kaip išskirtinė vertybė? Ieškant atsakymo į panašius klausimus svarbu vertinti dvasingumo sklaidos politiką ir praktiką mūsų valstybėje, nes tai yra demokratijos prielaida ir tautos kultūros puoselėjimo išlikimo garantas. Todėl konferencijoje dvasingumo sklaidos problemos nagrinėtinos siejant su kultūros ir švietimo politika bei jos įgyvendinimu praktikoje. Visa tai lėmė, kad konferencijos problematika modeliuota siekiant aptarti *teorinius* dvasingumo aspektus,

dvasingumo sklaidos praktiką ir sklaidos perspektyvą atsižvelgiant į sociokultūrinės aplinkos ir valstybės politikos palankumą dvasingumo sklaidai.

Pranešimuose buvo nagrinėta dvasingumo samprata, jo sklaida globalizacijos veikiamoje visuomenės kultūroje, akademinėje aplinkoje, aptarta kultūros ir švietimo įstaigų paskirtis koreguojant sociokultūrinę aplinką, dvasingumo apraiškos regiono kultūroje ir kitos problemos. Pažymėtinos Šiaulių vyskupo JE E. Bartulio mintys apie asmenybės brandos priklausomybę nuo aplinkos, išskirti dvasingumo sklaidos aspektai paradigmu sankirtoje (prof. V. Aramavičiūtė), ugdymo savitumas šiuolaikinių iššūkių kontekste (prof. E. Martišauskienė), tarmės kaip dvasingumo kodo vertinimai (prof. V. Vitkauskas), kiti teoriniai dvasingumo sklaidos aspektai.

Gausus pranešimų pluoštas skirtas dvasingumo apraiškoms praktikoje. Aptartas muzikinio ugdymo (doc. Z. Rinkevičius), meno ir tikrovės sąsajų (J. Healy, Austrija) vaidmuo dvasingumo sklaidos procese, nagrinėta urbanizuotos aplinkos (doc. R. Kondratienė), meninės veiklos (V. Prakupavičienė), santykių meno kolektyve (L. Kašauskienė) įtaka asmenybės brandai. Istoriniu požiūriu dvasingumas vertintas kaip žmogaus stiprybės pamatas Sibiro tremtinių gyvenime (prof. D. Klumbytė), atskleistas netoli Šiaulių esančio Kryžių kalno vaidmuo, siejamas su tautos savimovės raida (prof. A. Motuzas), arkivyskupo M. Reinio mecenatoriška veikla (doc. A. Vasiliauskienė).

Dvasingumo sklaidos perspektyva, atsižvelgiant į valstybės vykdomą kultūros politiką ir raidą, nagrinėta vertinant dva-

singumą šeimoje (R. Baškienė), žmogaus santykį su etnokultūra (I. Seliukaitė). Sociokultūrinės aplinkos palankumas dvasingumo sklaidai aptartas vertinant tautodailės vaidmenį šiuolaikinėje kultūroje (prof. V. Rimkus), regiono ir šalies kultūros sąsajas (V. Jurešienė), regioninę kultūros reikšmę ugdant pilietiškumą ir tautiškumą (J. Bosas) ir kitos problemos.

Konferencijos praktinis kryptingumas.

Jis reiškėsi organizuojant sekcijas įvairiuose šalies regionuose, buvo įtraukiamos įvairios įstaigos ir visuomenės sluoksniai, pranešimams pasitelkiami skirtingų sričių specialistai.

Vilniaus pedagoginiame universitete vyravo dėmesys dvasingumo ir jo sklaidos sampratai. Dalis pranešimų buvo skirta katalikiškam požiūriui į dvasingumą (prof. R. Dulskis, doc. A. Baniulis SJ), kituose aptarta meno ir dvasingumo dermė bei sklaida akademinėje bendruomenėje ir ugdymo procese. Dalyvavo Istorijos fakulteto dėstytojai, miesto mokyklų mokytojai, studentai.

Šiaulių rajone Kuršėnuose nagrinėta regiono sociokultūrinė aplinka, dvasingumo apraiškos aplinkos kultūroje, tradicijos ir novatoriškumo sankirta. Svarbu ir tai, kad bandymas į konferenciją įtraukti regioną, įvairias jo įstaigas buvo sėkmingas. Konferencijos viena diena Kuršėnuose tikrai sujungė šio krašto kultūros, švietimo darbuotojus, visuomenę, sudomino didžiulę klausytojų auditoriją. Konferencijoje pranešimus skaitė bažnyčios hierarchai, Šiaulių apskrities, rajono vadovai, mokytojai, meno, kraštotvarkos sričių specialistai, LR Seimo ir Kultūros ministerijos atstovai, užsienio ir Lietuvos mokslininkai. Sek-

cijos buvo išplėstos organizuojant mokslininkų susitikimus su bendruomenėmis Kuršėnų krašto mokyklose. Geranoriškos Šiaulių rajono vadovų pastangos organizuojant konferenciją, mokyklų vadovų ir mokytojų iniciatyva, mokslininkų gera valia aiškiausiai paliudijo dvasingumo apraiškas ir praktines sklaidos skatinimo galimybes regionuose ir visuomenės sluoksniuose. Įdomu, kad konferencijoje dalyvavo nemažai iš Kuršėnų krašto kilusių mokslininkų, etnokultūros, meno srities specialistų, visuomenės veikėjų, kurie dvasingumo sklaidos požiūriu nagrinėjo šio regiono sociokultūrinę aplinką ir raidos prielaidas. Konferencijoje kalbėjo JE Šiaulių vyskupas E. Bartulis, LR Seimo narė R. Baškienė, Šiaulių rajono meras R. Jakutis, Kuršėnų miesto seniūnas V. Gedmontas, Šiaulių apskrities ir rajono administracijos darbuotojai, švietimo ir kultūros skyrių vedėjai.

Šiaulių universitete skaitytuose pranešimuose vyravo praktiniai dvasingumo sklaidos aspektai. Aptarti asmenybės brandos veiksniai aukštojoje mokykloje, dvasingumo veiksniai ugdymo procese, meninio ugdymo realybė. Nedidelė klausytojų auditorija buvo aktyvi ir kėlė karštas mokslines diskusijas.

Išvados. Pranešėjų ir klausytojų gausa įtikino, kad dvasingumo problematika ir konferencija yra aktuali. Dalyviai konferenciją siūlė tęsti ateityje, sieti pastangas pertvarkant ugdymo sistemą ir skatinant mokslo bei kultūros raidą, dvasingumo sklaidos problemoms skirti specialų leidinį.

Akcentuota, kad konferenciją būtų aktualu organizuoti ir kitose aukštosiose mokyklose bei šalies regionuose, kur klau-

sytojų auditoriją sudaro skirtingų profesijų ir visuomenės sluoksnių atstovai. Tai padėtų išsamiau nagrinėti sociokultūrinės aplinkos palankumą dvasingumo sklaidai, vertinti dvasingumo tendencijas regionų kultūroje.

Pažymėta Šiaulių rajono mokyklose įvykusių mokslininkų susitikimų su šių įstaigų bendruomenėmis reikšmė ir būtinybė juos rengti ateityje. Ypač prasmingi susitikimai buvo ten, kur mokiniai jau prieš renginį nagrinėjo dvasingumo problemą, formulavo mokslininkams klausimus, savąją dvasingumo sampratą išdėstė net rašiniuose. Tai dvasingumo sampratos įtvirtinimo akcija, sklaidos procesas, kuris žymi, kad konfe-

rencija gali būti tokio judėjimo veiksnys, o ne tik problemos teorinio nagrinėjimo pretekstas.

Svarbus dvasingumo sklaidos akcentas buvo JE Šiaulių vyskupo E. Bartulio aukotos šv. Mišios Kuršėnų bažnyčioje, maloni staigmena ir kultūros centre eksponuotos iš šio krašto kilusių rašytojų knygos, mokslininkų darbai, etnokultūros leidiniai, įdomi tautodailės darbų paroda.

Tikėtina, kad sukurtas konferencijos rengimo ir vertinimo modelis skatins toliau tobulinti jos organizavimą, pastangos palaikyti idėją – humanizuoti aplinką remiantis dvasingumo samprata ir visuomenėje įtvirtinama jo sklaidos prasme.